

МОВА ВІЙНИ І «КОНТРАСТУПАЛЬНА» ЛЕКСИКА У СТИСЛИХ МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ

Марія Яцимірська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: yatsymirska2019@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3214-9611>*

У статті досліджено мову російсько-української війни ХХІ-го століття за матеріалами стислих медійних текстів; з'ясовано роль політичних наративів та експресивно-емоційних маркерів у творенні нових лексем; показано вербальне вираження прогнозів українських і закордонних аналітиків щодо перебігу воєнних дій на території України. За матеріалами ЗМІ на воєнну тематику наведено приклади особливої стилістики в різних жанрах; пояснено смисли ключових фраз агресивної та контрастнопальної лексики.

Ключові слова: стислі медіатексти, мовна компресія, мова війни, емоційні маркери, експресивні неологізми, політична журналістика.

Актуальність і постановка проблеми. Дослідження мови засобів масової інформації в кожному історичному відрізку часу завжди є актуальним. Мова ЗМІ віддзеркалює все навколо людей у взаємозв'язку з природою, світом і законами його існування. Як у дикій природі є боротьба за життя, так і в сьогоdnішньому цивілізованому світі точиться неінтелектуальна битва за існування європейського народу – українського. Упродовж століть земля, яку так люблять орати й засівати українці, стогне від зазіхань жорстоких істот і вигаданих ними людиноненависницьких ідеологій. Нова війна Росії проти України, на жаль, доповнила медійну лексику словами ненависті, агресії, смутку і безсенсовності взаємного знищення. Багато народів виборювали свою незалежність у боротьбі з більшими країнами. Здобувши її зі зброєю в руках, цінують свободу – понад усе! Американський історик, професор Єльського університету, фахівець з історії Східної Європи Тімоті Снайдер вважає найбільшим обов'язком – захищати свободу. У статті «Весь світ перед ними в боргу. Сім важливих слів про українців» він зазначив: «Американці (і багато інших) у великому боргу перед українцями за їхній спротив російській агресії. Через певну сукупність причин нам важко визнати це. Для цього нам потрібно знайти слова. Сім із них можуть допомогти: безпека, свобода, демократія, мужність, плюралізм, наполегливість і щедрість. Можливо, найважливішим і невизнаним боргом є безпека. Спротив України Росії значно зменшив можливість великого збройного конфлікту в інших місцях і, таким чином, суттєво знизив можливість ядерної війни. До початку цієї війни одним

зі сценаріїв великого конфлікту із застосуванням звичайних озброєнь, пов'язаного з ядерним ризиком, було вторгнення Росії до країни НАТО. Український спротив виявив слабкі сторони російських збройних сил і знищив більшу частину боєздатності РФ. Завдяки Україні цей сценарій є набагато менш імовірним, ніж рік тому, і залишиться малоймовірним ще на чимало років. Вважалося, що основним сценарієм глобального конфлікту у ХХ столітті буде китайсько-американська конфронтація через Тайвань. Внаслідок українського спротиву Пекін бачить труднощі, з якими він зіткнеться під час наступу на Тайвань. Осередок напруженості, в якому, як вважала більшість аналітиків, вірогідніше за все (або навіть неминуче), розгорнеться сценарій великої війни, по суті, усунений...»¹.

Вивчення мови війни, як і мови свободи, є важливим завданням науковців. Усвідомити зміст нових понять і термінів, пояснити ширшу канву причин і наслідків воєнно-політичних подій – місія, яка потребує глибокого аналізу та об'єктивних висновків. «Політична журналістика через медійну діяльність впливає на формування елітарного суспільного мислення; адекватної поведінки та відповідальності громадян. Сучасний політичний текст найвиразніше функціонує в таких жанрах, як інтерв'ю з політиками, політичні коментарі медійних експертів і журналістів... У сучасних медіатекстах політичний наратив функціонує не лише як «розповідь», «пояснення», «техніка повідомлення», «хронологічне відтворення подій», а насамперед як смислове навантаження та суб'єктивні сенси, які озвучує автор; це процес логічного викладу аргументів (нарація)...»².

Аналіз останніх наукових досліджень. Царину медіасфери вивчає чимало сучасних українських учених. Актуальним темам у ЗМІ присвятили свої праці відомі науковці: Христина Дацишин, Наталія Драган-Іванець, Мар'ян Житарюк, Наталія Зикун, Анатолій Капелюшний, Ольга Квасниця, Тарас Лильо, Ольга Мітчук, Ігор Паславський, Марія Ріпей, Тетяна Хоменко, та ін. Популярні сьогодні стислі медійні тексти були об'єктом дисертаційного дослідження Ірини Мірошниченко «Стислий текст в українському масмедійному дискурсі»³. Мовна компресія, різновиди стислих медіатекстів докладно вивчені й проаналізовані в її наукових працях: «Прагматичні особливості стилістичних фігур у стислих текстах українського масмедійного дискурсу» (2020), «Види стислих текстів сучасних українських мас-медіа за функційно-прагматичним призначенням» (2019), «Стислий текст у масмедійному дискурсі україномовного сегменту інтернет-мережі» (2019), «Порушення мовних норм як засіб стиснення структури та змісту медіатексту» (2018), «Жанр інфографіки як чинник функціонування стислого тексту» (2017), «Мовна компресія як чинник функціонування стислого тексту» (2016)⁴. Особливості політичної журналістики, тематика

¹ Снайдер, Тімоті (2023), «Весь світ перед ними у боргу. Сім важливих слів про українців». URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/ssha-kitay-timoti-snyder-pro-te-shcho-zminila-viyna-v-ukrajini-ostanninovini-50290513.html>

² Яцимірська, Марія (2022), «Сучасний медіатекст: політичні наративи, смисли і сенси, емоційні маркери», *Вісник Львівського університету, Серія Журналістика, вип. 51*, с. 216.

³ Мірошниченко, І. Г. (2020). Стислий текст в українському масмедійному дискурсі: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук: 10.02.01, Дніпро, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 25 с.

⁴ Див. праці І. Г. Мірошниченко: Мірошниченко, І. Г. (2019), «Види стислих текстів сучасних українських медіа за функційно-прагматичним призначенням», *Науковий вісник міжнародного*

й жанри є предметом дослідження Ігоря Паславського: «Жанр політичної журналістики є одним із найскладніших, бо передбачає цілу низку тільки йому притаманних ознак. Зокрема, перефразуюмо відомий вислів про війну і зазначимо, що політика надто важлива для суспільства і держави справа, щоби повністю віддавати її на поталу самим лише політикам, які через особливості та специфіку своєї діяльності часто йдуть на жорсткий компроміс із власними переконаннями, міркуваннями і навіть етичними особистими канонами. Політики вдаються до замовчування, приховування, утаємничення, діють на угоду політичним керманічам, зазнають корпоративних утисків. Завданням журналіста, його головним призначенням є своєчасне, оперативне та якісне інформування громадськості. А відтак протилежність завдань політика й журналіста зумовлюють неминучу суперечливість їхніх позицій. Суперечливість ця не завжди досягає антагоністичних масштабів, вона – у самій суті політики й журналістики, які є природними опонентами. Політична журналістика – це змістовні аналітичні матеріали, предметом аналізу яких є важливі політичні події, політична ситуація та політичний процес, основні засади, принципи та тенденції внутрішньої та зовнішньої політики країни, що вирізняються цікавістю, оригінальністю, вираженою авторською позицією»⁵.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мова війни має давню історію і пов'язана з боротьбою за волю протягом століть. Вона віддзеркалена у піснях, легендах, словах і поняттях, приказках, прислів'ях, крилатих висловах, поезії, прозі тощо. В українській мові є своя історія, але вона подібна до історії мов тих народів, які втрачали свою незалежність і відроджувалися знову, щойно здобувши свободу. Це Чехія, Сербія, Фінляндія, Болгарія, Ірландія, Бельгія та ін. Депутати Верховної Ради України, приймаючи Конституцію в 1996 році, змушені були погодити статтю про Крим як автономну республіку, аби лиш комуністи додали голоси за українську мову як єдину державну. Сумним знаком є редагування початку Гімну «Ще не вмерла Україна!» на варіант «Ще не вмерла України ні слава, ні воля». У 1862 році Павло Платонович Чубинський (1839-1884) написав ці слова в часи неволі українського народу. Наголошено було саме на непохитній вірі у те, що «Ще не вмерла Україна! Ні слава, ні воля...». Павло Чубинський був активним членом Київської громади, до якої належали Михайло Старицький, Михайло Драгоманов, Іван Нечуй-Левицький, Микола Лисенко та інші. Вірш написав під час одного із засідань громадівців на мо-

гуманітарного університету, Сер. Філологія, т. 4, № 43, Одеса, с. 155-158; Мірошниченко, І. Г. (2019), «Прагматичні особливості стилістичних фігур у стислих текстах українського масмедійного дискурсу». *Закарпатські філологічні студії* 13 (1), с. 83-87; Мірошниченко, І. Г. (2018), «Порушення мовних норм як засіб стиснення структури та змісту медіатексту», *Південний архів. Філологічні науки, вип. LXXIII*, ХДУ, Херсон, с. 212-215; Мірошниченко, І. Г. (2019), «Стислий текст у масмедійному дискурсі україномовного сегменту інтернет-мережі», *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», Серія Філологія*, Вид-во НаУОА, Острог, вип. 5(73), с. 46-49; Мірошниченко, І. Г. (2017), «Жанр інфографіки в масмедійному дискурсі як стислий мультимодальний текст». *Лінгвістика. Лінгвокультурологія: зб. наук. праць*, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, т. 11, Дніпро, с.70-80; Мірошниченко, І. Г. (2016), «Мовна компресія як чинник функціонування стислого тексту», *Український смисл: науковий збірник*, Попова І. С. (Ред.), Ліра, Дніпро, с. 220-229.

⁵ Паславський, Ігор (2022), «Політична журналістика воєнного часу». *Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 18-19 жовт. 2022 р.)*, Простір-М, Львів, с. 121.

тив відомих тоді сербської патріотичної пісні зі словами «Серце б'ється и кров льється за свою свободу» і польського «Маршу Домбровського» («Jeszcze Polska nie zginęła»). У 1863 році український композитор Михайло Вербицький написав музику і в 1910 році вперше записана на грамплатівку у виконанні відомого тенора Модеста Менцинського. «У часи українських визвольних змагань початку ХХ століття вона стала гімном УНР, а у 1939 році – Карпатської України. Потім, аж до здобуття Україною незалежності, твір був заборонений. Однак його співали, здебільшого на Західній Україні: вояки УПА аж до початку 50-х – кінця своєї підпільної боротьби; молоді й старші люди на гостинах, зокрема – весіллях (особливо, у прикордонних місцях і селах)... Наприкінці 80-х, а особливо, на початку 90-х, виконання гімну стало вже напівлегальним. Власне, за таку українську народницьку пропаганду з 1862 по 1869 рр. Павло Чубинський відбув заслання в Архангельській губернії. ...»⁶.

З боротьбою за незалежність пов'язаний вислів «Слава Україні!». Тривалий час дискутували, хто першим сказав «Слава Україні!». За результатами опитування, яке провів Інститут майбутнього, 50 відсотків респондентів вважають, що ці слова вперше промовили сучасні українці. Але саме в такому варіанті гасло «Слава Україні» народилося в Кирило-Мефодіївському братстві у 19-му сторіччі, а його автором є Тарас Шевченко. У вірші «До Основ'яненка» в грудні 1839 року поет пише: «Наша дума, наша пісня не вмре, не загине, от де, люде, наша слава! Слава Україні!» Цей вислів підтримав український письменник Пантелеймон Куліш. У 1900-му році студенти Харківського технологічного інституту створили Револьюційну українську партію (скорочена назва – РУП). Обрали гасло – «Слава Україні!» – популярне в їхньому середовищі ще з кінця 19-го сторіччя. Відповідь – «По всій землі слава!» У Києві, в часи революційної боротьби за українську державність (1917-1921 рр.), «Слава Україні!» стало офіційним вітанням в Армії Української Народної Республіки. У відповідь на «Слава Україні!» – скандували: «Навіки слава!» або старшини – «Слава Україні, пане Генерале!» У Західній Україні УПА (Українська Повстанська Армія), яка воювала проти німецьких окупантів у 40-х роках 20-го сторіччя, зберегла вітання – «Слава Україні!» Обов'язковою була відповідь – «Героям Слава!» Після Другої світової війни вітання «Слава Україні!» в Збройних Силах України офіційно відновлено у 2018 році.

Мова російсько-української війни з 24 лютого 2022 року має свої маркери, як і сама війна: підступна, гібридна, путінська, жорстока тощо. Мільйони людей побачили обличчя «руського мира», новітнього солдата-«освободителя» від «нацистів», «фашистів», культуру москвинів та інших нацменшин Російської Федерації. Фокус нових лексем найвиразніше засвічується в стислих медійних текстах (СМТ). Стислість у медійних текстах реалізується в заголовку, замітці, інфографіці, хроніці, дайджесті, довідці, текстівці до світлин, блиц-опитуванні, інтерв'ю, коротких статтях, карикатурі, візуалізованому тексті, рекламному ролику тощо. До стислих медіатекстів за функціонально-прагматичним призначенням дослідники додають «номінативно-репрезентативний текст (текст-візитівка, назви рубрик, сторінок, імена ведучих

⁶ Тисячна, Надія; Косарева, Олександра (2005), «Бориспіль – місто автора слів українського гімну», *День*. URL: <https://day.kyiv.ua/article/marshrut-nol/boryspil-misto-avtora-sliv-ukrayinskoho-himnu>

тощо); акцентуаційний текст (цитата, ключова ідея); текст-навігатор (зміст, новинна стрічка, вказівка руху або часу); хронотоп»⁷.

У медійних текстах поширене специфічне лінгвістичне явище, яке має назву «мовна компресія». Мовна компресія – це мистецтво мінімізації; увага зосереджена на головному, найсуттєвішому, відсіяно все другорядне. Компресія стисло й економно використовує слова, щоб максимально й виразно передати зміст. Наприклад, заголовок «Рашизм. У чому суть нової ідеології російських окупантів?» У замітці коротко пояснено зміст цього поняття і пояснено відмінність від «нацизму» і «фашизму».

Після вторгнення російських окупантів термін «рашизм» увійшов до сучасного політологічного словника. Тлумачення його на 25-ти мовах подано у «Вікіпедії»: «Рашизм – термін... для опису ідеології, соціальних практик та політичного режиму пострадянської Росії. «Рашизм» підкреслює агресивний характер політичного устрою, експансіоністську зовнішню політику, ультраціоналізм, культ особистості та шовінізм... Рашизм є різновидом нацизму, фашизму і синонімом терміна «російський нацизм»⁸. У мережевих ЗМІ майорують експресивні маркери: «рашизм Z», «победобесіє», «Мій теплий ламповий рашизм»...Завдяки їм, безіменним пролетарям клавіатури, за цей рік я пізнала «російський світ» набагато краще, ніж з політичних новин і промов путіна» (Оксана Забужко), «рашизм вбиває тих, кого зібрався «асвободжувати», «рашизм – мерзотна суміш тоталітарних ідеологій» та ін.

Дипломати посольства США в Україні за результатами опитувань визначили улюблену цитату 2022-го року, пов'язану з російсько-українською війною: «Русский военный корабль! Иди на х...!»⁹. Англійською мовою у Вікіпедії є докладна стаття про те, хто, коли і де вигукнув цю фразу. У ЗМІ поширені експресивні вислови на цю тему: «друга армія світу йде за кораблем», «Шредер зі своїми пропозиціями може йти за російським воєнним кораблем». Газета «Дзеркало тижня» своє ставлення повідомила в заголовку «Відома фраза стала одним із символів боротьби з російськими окупантами і не може дискредитувати державних службовців». «...Окрім того, фраза стала основою для створення багатьох поетичних рядків, пісень. Плакатні версії за мотивами фрази з'явилися у виконанні українських митців...»¹⁰.

Чимало медійної експресії породив пароль – «паляниця!» Кодове слово, або шиболет, з'явилося у ЗМІ на початку вторгнення російських окупантів. Мем «скажи «паляниця» журналісти підхопили в різних медійних жанрах – стислих і великих за обсягом (аналітичних). За словниками, шиболет – біблійний вислів, що в переносному сенсі означає характерну мовну особливість, за якою можна впізнати групу людей (зокрема, етнічну), своєрідний «мовний пароль», який неусвідомлено видає людину, для якої мова – нерідна. Метод шиболету (свій чи чужий) використовували

⁷ Мірошніченко, І. Г. (2019), «Види стислих текстів сучасних українських медіа за функційно-прагматичним призначенням», *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, Серія Філологія*, № 43, т. 4, Одеса, с. 157.

⁸ Рашизм (2022), *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/>

⁹ «Дипломати посольства США в Україні визначили улюблену цитату 2022 року» (2023). URL: <https://donpatriot.news/article/diplomati-posolstva-ssha-v-ukrayini-viznachili-ulyublenu-citatu-2022-roku>

¹⁰ «Відома фраза стала одним із символів боротьби з російськими окупантами і не може дискредитувати державних службовців» (2022). URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/derzhsluzhbovtsjam-ofitsijno-dozvolili-vikoristovuvati-frazu-pro-russkij-vojennij-korabl.html>

фіні в російсько-фінській війні. На цю тему Ірина Костенко написала аргументовану статтю «Пароль «паляниця» свідчить про генетичний код українців і веде Україну до Перемоги». Зокрема, авторка наголосила: «У перші ж свої дні повномасштабна російська агресія вичерпно все пояснила: Росія до тисячолітньої Русі не має жодного стосунку. А от Україна, як то і вчив Михайло Грушевський – має, і цей стосунок прямий та безпосередній. Незаперечним доказом став цьому знаменитий пароль – «паляниця». З'ясувалося, що росіянам геть не під силу звичайне правило української орфоепії – м'яке «ц» у кінці слів. У їхній мові «ц» завжди вимовляється твердо: *пьяница, убийца, извращенец, мертвец, конец*. А в українській мові «ц» в кінці слів завжди м'який: *творець, молодець, паляниця, суніця, молодиця, киця*... Така вимова для українців не лише природня, але й споконвічна...»¹¹. Видання «Детектор медіа» не оминуло цієї теми під заголовком: «Скажи «паляниця». Тільки не питай, що воно таке»¹².

До неологічної воєнної лексики про окупантів належать слова: «рашисти», «орки», «мобіки», «свіжозмогилизовані чмобіки», «кадирівці», «зеки-вагнерівці» та ін.

Символом незламності в російсько-українській війні є Збройні Сили України! Українська Армія! Українське Військо! Український Воїн! Армія Героїв! Надійну підтримку ЗСУ створили українські волонтери. «Перемога!» – ключове слово теперішніх бажань українського народу в заголовках інтернет-видань. На своїй сторінці в мережі 31 грудня 2022-го року Оксана Забужко привітала читачів: «Що ж – з контрнаступаючим (с)! Дай Боже в добрий час!». У стислих медіатекстах переважали слогани: «З Новим Переможним роком!», «З Роком Перемоги!»; «Для України кінець війни – не мир, а Перемога!» (Володимир Зеленський). Після демонтажу пам'ятника Катерині II в Одесі імператрицю назвали в ЗМІ – «Катерина остання». До контрнаступальної лексики належать слова: «декомунізація», «дерусифікація», «деколонізація Росії», «могилизація вагнерівців», «байрактарити», «бавовна», «покурити під кримським мостом», «демлітаризія воєнних аеродромів на росії», «відправити на концерт Кобзона», «Добрий вечір! Ми з України!» та ін.

Висновки. У стислих медіатекстах віддзеркалено головні смисли мови російсько-української війни у взаємозв'язку з навколишнім світом. Насамперед доповнено медійну лексику неологізмами – агресивними й сумними: «рашизм», «денацифікація», «укрофашисти», «укропи», «кацапстан», «орки», «русня», «кремліни», «паребрік», «на болотах», «ядерний диктатор», «путіністи», «задвохсотити» та ін. Нові експресивно-оцінювальні значення набули числівники: «200-ті» (загиблі), «300-ті» (поранені), «400-ті» (російські військові, які подали рапорти на розірвання контракту), «500-ті» (безнадійно п'яні російські солдати, алкоголіки, які не здатні виконувати бойові завдання).

Мова війни активізувала гасла боротьби за державну незалежність та свободу людей. Свідомо розширено сферу вживання вітання «Слава Україні! – Героям слава!». В історії України від 2014 року з'явилися нові офіційні свята: «День Героїв Небесної Сотні» (20 лютого), «День Українського Добровольця» (14 березня), «День

¹¹ Костенко, Ірина; Халуца, Ірина (2022), «Пароль «паляниця» свідчить про генетичний код українців і веде Україну до перемоги». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-viyna-parol-palyanytsya/31870372.html>

¹² Бахтєєв, Борис (2022), «Скажи «паляниця». Тільки не питай, що воно таке». URL: <https://detector.media/blogs/article/198494/2022-04-21-skazhy-palyanytsya-tilky-ne-pytay-shcho-vono-take/>

Захисників і Захисниць України» (14 жовтня), «День Волонтера» (5 грудня). Як відомо, професійне свято українських військових – «День Збройних Сил України» (6 грудня). Характерною для медіатекстів на воєнну тематику є особлива стилістика: «Залізна Сила України» (ЗСУ), «оцифрувати Армію» (для ефективного моделювання військових дій); «зерновий коридор» (вивіз українського зерна для країн Африки і Європи); «не дати Україні програти» (позиція союзників на першому етапі війни), «Україна має перемагати!» (позиція союзників на другому етапі війни); «у російсько-українській війні зіткнулося мислення XIX століття з мисленням XXI-го століття», «політик – це людина, яка розуміє час» (Григорій Явлінський, російський опозиціонер); «агресивний нейтралітет» (про позицію Туреччини); «на росії», «там, на болотах» (в росії), «слабке, неадекватне зло» (про росію), «за паребріком»; «велике перезавантаження світового порядку»; «технологія воєнної креативності»; «вони не російські і не українські, вони – радянські», «люди без менталітету», «в Україні і без України» (Віталій Портников про окрему категорію російськомовних громадян в Україні); «інформаційна грядка України» (про бойові дії на передовій; «коли мене запитає нащадок, що я робив в ці страхотливі миті, я знатиму, що відповісти. Щонайменше – не стояв осторонь» (думка українського бійця); «компроміс добра зі злом – це зло» (Сергій Дацюк, медіааналітик), «війна поставить хрест на зневазі інтелекту» (Юрій Романенко, медіаексперт).

Стилість у медійних текстах реалізується в заголовку, замітці, інфографіці, хроніці, дайджесті, довідці, текстівці до світлин, бліц-опитуванні, інтерв'ю, коротких статтях, карикатурі, візуалізованому тексті, рекламному ролику тощо. До стислих медіатекстів за функціонально-прагматичним призначенням дослідники додають «номінативно-репрезентативний текст (текст-візитівка, назви рубрик, сторінок, імена ведучих тощо); акцентуаційний текст (цитата, ключова ідея); текст-навігатор (зміст, новинна стрічка, вказівка руху або часу); хронотоп».

У медійних текстах поширене специфічне лінгвістичне явище, яке має назву «мовна компресія». Мовна компресія – це мистецтво мінімізації; увага зосереджена на головному, найсуттєвішому, відсіяно все другорядне. Компресія стисло й економно використовує слова, щоб максимально й виразно передати зміст. Наприклад, заголовок «Рашизм. У чому суть нової ідеології російських окупантів?». У замітці коротко пояснено зміст цього поняття і пояснено відмінність від «нацизму» і «фашизму».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. «Відома фраза стала одним із символів боротьби з російськими окупантами і не може дискредитувати державних службовців» (2022). URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/derzhsluzhbovtsjam-ofitsijno-dozvolili-vikoristovuvati-frazu-pro-russkij-vojennij-korabl.html> (дата перегляду 23 березня 2022).
2. «Дипломати посольства США в Україні визначили улюблену цитату 2022 року» (2023). URL: <https://donpatriot.news/article/diplomati-posolstva-ssha-v-ukrayini-viznachili-ulyubleni-citatu-2022-roku> (дата перегляду 1 січня 2023).
3. Бахтєєв, Борис (2022), «Скажи «паляниця». Тільки не питай, що воно таке». URL: <https://detector.media/blogs/article/198494/2022-04-21-skazhy-palyanytsya-tilky-ne-pytay-shcho-vono-take/> (дата перегляду 28 грудня 2022).

4. Костенко, Ірина, Халуца, Ірина (2022), «Пароль «паляниця» свідчить про генетичний код українців і веде Україну до перемоги». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-viyna-parol-palyanytsya/31870372.html> (дата перегляду 29 травня 2022).
5. Мірошніченко, І. Г. (2017), «Жанр інфографіки в масмедійному дискурсі як стилістичний мультимодальний текст». *Лінгвістика. Лінгвокультурологія: зб. наук. праць*, т. 11, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро, с. 70-80.
6. Мірошніченко, І. Г. (2016), «Мовна компресія як чинник функціонування стислого тексту». *Український смисл: науковий збірник*, Попової І. С. (Ред.), Ліра, Дніпро, с. 220-229.
7. Мірошніченко, І. Г. (2018), «Порушення мовних норм як засіб стиснення структури та змісту медіатексту», *Південний архів, Філологічні науки*, вип. LXXXIII, ХДУ, Херсон, с. 212–215.
8. Мірошніченко, І. Г. (2019), «Стислий текст у масмедійному дискурсі україномовного сегменту інтернет-мережі». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*, вип. 5 (73), вид-во НаУОА, Острог, с. 46-49.
9. Мірошніченко, І. Г. (2019), «Види стислих текстів сучасних українських медіа за функційно-прагматичним призначенням». *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету, Серія Філологія*, т. 4, № 43, Одеса, с. 155-158.
10. Мірошніченко, І. Г. (2019), «Прагматичні особливості стилістичних фігур у стислих текстах українського масмедійного дискурсу», *Закарпатські філологічні студії 13 (1)*, с. 83-87.
11. Мірошніченко, І. Г. (2020), *Стислий текст в українському масмедійному дискурсі: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук: 10.02.01*, Дніпро, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 25 с.
12. Паславський, Ігор (2022), «Політична журналістика воєнного часу». *Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 18-19 жовт. 2022 р.)*, Простір-М, Львів, с. 121-124.
13. Рашизм (2022), Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (дата перегляду 12 грудня 2022).
14. Снайдер, Тімоті (2023), «Весь світ перед ними у боргу. Сім важливих слів про українців». URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/ssha-kitay-timoti-snyder-pro-te-shcho-zminila-viyna-v-ukrajini-ostanni-novini-50290513.html> (дата перегляду 2 січня 2023).
15. Тисячна, Надія; Косарева, Олександра (2005), «Бориспіль – місто автора слів українського гімну». *День*. URL: <https://day.kyiv.ua/article/marshrut-no1/boryspil-misto-avtora-sliv-ukrayinskoho-himnu> (дата перегляду 29 грудня 2022).
16. Яцимірська, Марія (2022), «Сучасний медіатекст: політичні наративи, смисли і сенси, емоційні маркери», *Вісник Львівського університету, Серія Журналістика*, вип. 51, с. 216-224.

REFERENCES

1. «The famous phrase has become one of the symbols of the struggle against the Russian occupiers and cannot discredit civil servants» (2022). URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/derzhsluzhbovtjam-ofitsijno-dozvolili-vikoristovuvati-frazu-pro-russkij-vojennij-korabl.html> (accessed March 23, 2022).
2. «Diplomats of the US Embassy in Ukraine determined their favorite quote of 2022» (2023). URL: <https://donpatriot.news/article/diplomati-posolstva-ssha-v-ukrayini-viznachili-ulyublenu-citatu-2022-roku> (accessed January 1, 2023).
3. Bakhteev, Boris (2022), «Say «Palyanitsa». Just don't ask what it is». URL: <https://detector.media/blogs/article/198494/2022-04-21-skazhy-palyanytsya-tilky-ne-pytay-shcho-vono-take/> (accessed December 28, 2022).
4. Kostenko, Iryna, Khalupa, Iryna (2022), «The password «Palyanitsa» testifies to the genetic code of Ukrainians and leads Ukraine to victory». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-viyna-parol-palyanytsya/31870372.html> (accessed May 29, 2022).
5. Mirosnychenko, I. H. (2016). «Language compression as a factor in the functioning of compressed text». *Ukrainian meaning: a scientific collection / edited by I. S. Popova. Dnipro: Lira*. P. 220-229.
6. Mirosnychenko, I. H. (2017). «The infographic genre in mass media discourse as compressed multimodal text», *Linguistics, Linguistic culture: coll. Science works*, vol. 11, *Dnipro National University named after Oles Honchar, Dnipro*, p. 70-80.
7. Mirosnychenko, I. G. (2019), «Concise text in the mass media discourse of the Ukrainian-speaking segment of the Internet network». *Scientific notes of the National University «Ostroh Academy», Series Philology*, vol. 5 (73), Type of NaUOA, Ostrog, p. 46-49.
8. Mirosnychenko, I. H. (2018). «Violation of language norms as a means of compressing the structure and content of a media text». *Southern archive. Philological sciences*, vol. LXXIII, KhSU, Kherson, pp. 212-215.
9. Mirosnychenko, I. H. (2019). «Pragmatic features of stylistic figures in compressed texts of Ukrainian mass media discourse». *Transcarpathian Philological Studies 13 (1)*, p. 83-87.
10. Mirosnychenko, I. H. (2019). «Types of compressed texts of modern Ukrainian media according to their functional and pragmatic purpose». *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser. Philology*, vol. 4. no. 43, *Odesa*, p. 155-158.
11. Mirosnychenko, I. H. (2020), Concise text in Ukrainian mass media discourse: author's abstract. *Thesis to obtain a scientific degree of candidate. philol. Sciences: 10.02.01*, Dnipro, Dnipro National University named after Oles Honchar, 25 p.
12. Paslavskyy, Ihor (2022), «Political journalism of the wartime». *Journalism of the future: challenges, trends, prospects for development: materials of the International Scientific and Practical Conference (Lviv, October 18-19, 2022)*, Prostir-M, Lviv, c.121-124.
13. Rashism (2022), *Wikipedia*. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (accessed 12 December 2022).
14. Snyder, Timothy (2023), «The whole world is in debt to them. Seven important words about Ukrainians». URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/ssha-kitay-timoti-snyder-pro-te-shcho-zminila-viyna-v-ukrajini-ostanni-novini-50290513.html> (accessed January 2, 2023).

15. Tysyachna, Nadiya, Kosareva, Oleksandra (2005), «Boryspil – the city of the author of the words of the Ukrainian national anthem». *Day*. URL: <https://day.kyiv.ua/article/marshrut-nol/boryspil-misto-avtora-sliv-ukrayinskoho-himnu> (accessed December 29, 2022).
16. Yatsymirska, Mariya (2022), «Modern media text: political narratives, meanings and meanings, emotional markers», *Bulletin of Lviv University, Journalism series, vol. 51*, p. 216-224.

THE LANGUAGE OF WAR AND “COUNTER OFFENSIVE” VOCABULARY IN COMPRESSED MEDIA TEXTS

Mariya Yatsymirska

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str., 49, 79044, Lviv, Ukraine*

e-mail: yatsymirska2019@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3214-9611>

The article examines the language of the russian-ukrainian war of the 21st century based on the materials of compressed media texts; the role of political narratives and psychological-emotional markers in the creation of new lexemes is clarified; the verbal expression of forecasts of ukrainian and foreign analysts regarding the course of hostilities on the territory of Ukraine is shown.

Compressed media texts reflect the main meanings of the language of the russian-ukrainian war in relation to the surrounding world. First of all, the media vocabulary was supplemented with neologisms – aggressive and sad: “rashism”, “denazification”, “katsapstan”, “orks”, “rusnia”, “kremlins”, “parebrik”, “in the swamps”, “nuclear dictator”, “putinism”, “two hundred” and others. Numerals acquired new expressive and evaluative meanings: “200s” (dead), “300s” (wounded), “400s” (russian military personnel who filed reports for termination of the contract), “500s” (hopelessly drunk russian soldiers, alcoholics who are unable to perform combat tasks).

The language of war intensified the slogans of the struggle for state independence and people’s freedom. The scope of the greeting “Glory to Ukraine! – Glory to Heroes!”. New official holidays have appeared in the history of Ukraine since 2014: “Heroes of the Heavenly Hundred” Day (February 20), “Ukrainian Volunteer Day” (March 14), “Defenders and Defenders of Ukraine Day” (October 14), “Volunteer Day” (5 December). As you know, the professional holiday of the military is the Day of the Armed Forces of Ukraine” (December 6). A special style is characteristic of media texts on military topics: “Iron Force of Ukraine” (Iron Force of Ukraine), “digitize the Army” (for effective simulation of military operations); “grain corridor” (export of Ukrainian grain to African and European countries); “don’t let Ukraine lose” (the position of the Allies at the first stage of the war), “Ukraine must win!” (the position of the Allies in the second stage of the war); “in the Russian-Ukrainian war, the thinking of the 19th century collided with the thinking of the 21st century”, “a politician is a person who understands time” (Grigori Yavlinsky, Russian oppositionist); “aggressive neutrality” (about Turkey’s position); “in Russia”, “there, in the swamps” (in Russia), “weak, inadequate evil” (about Russia), “behind the fence”; “a great reset of the world order”; “technology of military creativity”; “they are not Russian and not Ukrainian, they are Soviet”, “people without mentality”, “in Ukraine and

without Ukraine” (Vitaly Portnikov about a separate category of Russian-speaking citizens in Ukraine); “information bed of Ukraine” (about combat operations on the front line; “when a descendant asks me what I did in those terrifying moments, I will know what to answer. At the very least, I did not stand aside” (opinion of a Ukrainian fighter).

Compressed in media texts is implemented in the headline, note, infographic, chronicle, digest, help, caption for photos, blitz poll, interview, short articles, caricature, visual text, commercial, etc. Researchers add “nominative-representative text (business card text, titles of sections, pages, names of presenters, etc.) to concise media texts for a functional and pragmatic purpose.” accent text (quote, key idea); text-navigator (content, news feed, indication of movement or time); chronotope”.

A specific linguistic phenomenon known as “language compression” is widespread in media texts. Language compression is the art of minimization; attention is focused on the main, the most essential, everything secondary is filtered out. Compression uses words succinctly and sparingly to convey the meaning as much as possible. For example, the headline “Racism. What is the essence of the new ideology of the Russian occupiers?”. The note briefly explains the meaning of this concept and explains the difference from “nazism” and “fascism”.

Key words: compressed media text, language compression, language of war, emotional markers, expressive neologisms, political journalism.